

Sygn. akt II PZ 13/11

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lipca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Katarzyna Gonera (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z powództwa H. K.

przeciwko Przedsiębiorstwu Państwowemu "Porty Lotnicze" [...]

o zadośćuczynienie za mobbing, odszkodowanie za dyskryminację, ustalenie odpowiedzialności na przyszłość,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 lipca 2011 r.,

zażalenia powoda na postanowienie zawarte w punkcie drugim wyroku Sądu

Okręgowego w W. - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 2 lutego 2011 r.,

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 22 września 2010 r., oddalił powództwo H. K. przeciwko Przedsiębiorstwu Państwowemu „Porty Lotnicze” o odszkodowanie za dyskryminację w kwocie 3.800 zł oraz o zadośćuczynienie w kwocie 45.000 zł za doznaną przez powoda krzywdę i rozstrój zdrowia w związku z mobbingiem, oddalił powództwo o ustalenie odpowiedzialności pozwanego za szkody mogące ujawnić się w przyszłości, umorzył postępowanie w części dotyczącej żądania ustalenia, że w miejscu pracy był stosowany wobec powoda mobbing i dyskryminacja oraz że pracodawca nie przeciwdziałał stosowaniu wobec pracownika mobbingu, a ponadto odstąpił od

obciążania powoda kosztami procesu poniesionymi przez pozwanego przed Sądem pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 2 lutego 2011 r., oddalił apelację powoda od powyższego wyroku oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1.350 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego strony pozwanej za instancję odwoławczą. Wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła 48.800 zł.

Zawarte w wyroku rozstrzygnięcie dotyczące kosztów procesu Sąd Okręgowy oparł na treści art. 98 k.p.c. oraz § 6 pkt 6 i § 11 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163 poz. 1349 ze zm.).

Zażalenie na zawarte w wyroku Sądu Okręgowego postanowienie o kosztach procesu wniósł w imieniu powoda jego pełnomocnik - w zakresie, w jakim Sąd ten zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia, poprzez orzeczenie o nieobciążaniu powoda kosztami postępowania apelacyjnego oraz o zasądzeniu od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

W uzasadnieniu zażalenia pełnomocnik skarżącego podniósł, że Sąd Okręgowy dokonał błędnej wykładni art. 102 k.p.c., co spowodowało obciążenie powoda kosztami procesu. Pełnomocnik skarżącego zwrócił uwagę, że ustawodawca przyznaje sądowi pewną swobodę w zasądzaniu kosztów procesu, gdy stosowaniu zasady odpowiedzialności za wynik sporu (art. 98 k.p.c.) sprzeciwiają się względy słuszności, co wyraża się stwierdzeniem, że w przypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążyć jej w ogóle kosztami (art. 102 k.p.c.). W rozpoznawanej sprawie, zdaniem skarżącego, Sąd Okręgowy nie wziął pod uwagę powyższej zasady, chociaż istniały podstawy do nieobciążenia powoda kosztami postępowania sądowego.

Odpowiedź na zażalenie złożył w imieniu pozwanego jego pełnomocnik, wnosząc o oddalenie środka odwoławczego. Pełnomocnik pozwanego podniósł, że w postępowaniu odwoławczym nie ujawniły się żadne wyjątkowe okoliczności, które uzasadniałyby zastosowanie art. 102 k.p.c. Ponadto Sąd pierwszej instancji nie orzekł o obowiązku poniesienia kosztów procesu, o co uprzednio wnioskował pozwany. Stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie niezbędne koszty.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest nieuzasadnione. Pełnomocnik powoda zarzucił w nim naruszenie przez Sąd Okręgowy art. 102 k.p.c. przez jego niezastosowanie. Jednocześnie w zażaleniu nie przedstawiono jakichkolwiek okoliczności (twierdzeń faktycznych oraz dowodów, które mogłyby uwiarygodnić te twierdzenia), z których miałyby wynikać, że Sąd Okręgowy powinien był zastosować art. 102 k.p.c. W ocenie Sądu Najwyższego skarżący nie wykazał, że istniały uzasadnione podstawy zastosowania tego przepisu przez Sąd Okręgowy.

Zgodnie z art. 102 k.p.c., w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że ustalenie, czy w okolicznościach konkretnej sprawy zachodzą „wypadki szczególnie uzasadnione”, ustawodawca pozostawia swobodnej ocenie sądu, a sposób korzystania z art. 102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu orzekającego i to do jego oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który uzasadnia odstępianie od generalnej zasady (art. 98 § 1 k.p.c.) obciążenia kosztami procesu strony przegrywającej spór (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 2010 r., II PK 192/09, LEX nr 584735; wyrok Sądu Najwyższego z 27 maja 2010 r., II PK 359/09, LEX nr 603828; postanowienia Sądu Najwyższego z 2 grudnia 2009 r., I CZ 92/09, niepubl.; z 11 lutego 2010 r., I CZ 112/09, LEX 564753; z 17 marca 2010 r., II CZ 105/09, niepubl.). Jednocześnie w orzecznictwie podkreśla się, że ocena ta nie może być dowolna oraz wymaga uzasadnienia zawierającego przedstawienie okoliczności, które sąd uznał za

wypadki szczególnie uzasadnione w rozumieniu tego przepisu (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lutego 2010 r., I CZ 111/09, niepubl.). Z tego względu sposób stosowania art. 102 k.p.c. podlega dyskrecjonalnej ocenie sędziowskiej i w zasadzie wymyka się spod kontroli sprawowanej przez Sąd Najwyższy, chyba że zaskarżone orzeczenie zostało wydane z rażącym naruszeniem reguły orzekania przewidzianej w tym przepisie (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 października 2010 r., I CZ 100/10, niepubl.; z 25 marca 2011 r., IV CZ 136/10, LEX nr 785545).

Stosując art. 102 k.p.c. (w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie w danej instancji - art. 108 § 1 k.p.c.), sąd nie może powołać się jedynie na ustawowe sformułowanie o istnieniu szczególnie uzasadnionych wypadków, powinien tę szczególność sytuacji strony zidentyfikować i zindywidualizować, odnosząc ją do różnych konkretnych okoliczności, stanów i zdarzeń, na przykład rzeczywiście trudnej sytuacji finansowej, majątkowej, rodzinnej, zdrowotnej, osobistej strony przegrywającej spór, jeżeli sytuacja ta jest sądowi znana, albo do innych szczególnych okoliczności sprawy, na przykład działań i zaniechań strony przeciwnej. Także w odniesieniu do zastosowania art. 102 k.p.c. w wyroku obowiązuje ogólna zasada orzekania, zgodnie z którą sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.), co oznacza, że jest obowiązany uwzględnić tylko te okoliczności, które zostały ujawnione w toku postępowania (w tym postępowania odwoławczego) do chwili zamknięcia rozprawy.

Ocena sądu, czy w sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, pozwalający na zastosowanie art. 102 k.p.c., powinna obejmować wszystkie znane sądowi (ujawnione przez strony) okoliczności, które mogą mieć wpływ na podjęcie decyzji na podstawie tego przepisu. Mogą to być zarówno okoliczności związane z przebiegiem procesu, jego przedmiotem, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, ocenianej z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 listopada 2009 r., III CZ 51/09, niepubl.). Oczywiście, jeżeli sąd nie stosuje art. 102 k.p.c., nie ma obowiązku przedstawienia w uzasadnieniu orzeczenia okoliczności, które uzasadniałyby zastosowanie zasady słuszności.

W uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia Sąd Okręgowy w wystarczającym i niezbędnym zakresie wyjaśnił podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Powód był reprezentowany w procesie przez profesjonalnego pełnomocnika, będącego radcą prawnym, także na etapie postępowania apelacyjnego. Jednak pełnomocnik powoda nie powołał ani nie przedstawił w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji jakichkolwiek okoliczności, które przemawiałyby za nieobciążaniem powoda kosztami postępowania apelacyjnego, pomimo złożenia przez pełnomocnika strony przeciwnej (pozwanego) w odpowiedzi na apelację wniosku o zasądzenie kosztów postępowania. Nie przedstawiono okoliczności, które mogłyby przemawiać, na wypadek oddalenia apelacji, za nieobciążeniem powoda kosztami postępowania odwoławczego, zarówno w apelacji wniesionej w imieniu powoda jak i w wystąpieniu pełnomocnika powoda na rozprawie apelacyjnej; w szczególności pełnomocnik powoda nie przytoczył faktów dotyczących sytuacji osobistej powoda, które pozwalałyby na zastosowanie zasady słuszności.

Zastosowanie art. 102 k.p.c. jest uzależnione od wykazania przez stronę, która chce skorzystać z możliwości nieobciążania jej kosztami procesu, istnienia „szczególnie uzasadnionych wypadków”. Do chwili wydania przez Sąd Okręgowy zaskarżonego postanowienia w przedmiocie kosztów procesu (na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.) pełnomocnik powoda nie przedstawił (nie powołał) wyjątkowych okoliczności, mogących świadczyć o trudnej sytuacji materialnej i osobistej swojego mocodawcy. Informacje o trudnej sytuacji powoda (np. materialnej, życiowej, osobistej, zdrowotnej itd.) nie znalazły się również w treści zażalenia. Z uzasadnienia zażalenia w żaden sposób nie wynika, dlaczego Sąd Okręgowy powinien był zastosować art. 102 k.p.c. W tej sytuacji nie można skutecznie zarzucać Sądowi Okręgowemu, że rozstrzygając o kosztach procesu, nie wziął pod uwagę bliżej niezdefiniowanego przez skarżącego „szczególnie uzasadnionego wypadku” dotyczącego powoda, o jakim stanowi w art. 102 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. Sąd Najwyższy oddalił zażalenie jako pozbawione uzasadnionych podstaw.